

ТЕНДЕНЦИИ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ЧЕРНОМОРСКИ ОБЩИНИ В БЪЛГАРИЯ

доц. д-р Камен Петров

Университет за национално и световно стопанство

TRENDS AND OPPORTUNITIES FOR REGIONAL DEVELOPMENT OF BLACK SEA MUNICIPALITIES IN BULGARIA

Assoc. Prof. Dr. Kamen Petrov

University of National and World Economy

Резюме: Докладът е посветен на очертаващите се предизвикателства пред общините от българското Черноморие. Очертана е обща демографска ситуация. Целта на представянето е да се изведат възможностите за оценката и анализа на постигнатия регионален модел на функциониране. В изложението се извеждат, както и дефицити, така и особености пред регионалното развитие на посочените общини. Направен е опит за извеждане на по-цялостна оценка на социално-икономическия и териториален потенциал на тези общини, в унисон на техните потребности от инвестиции и възможности за развитие регионалния бизнес и подобряване на човешкия капитал в тях. Предложени са политики за регионално развитие, чрез които да се насърчи тяхното регионално развитие, както и да се инициира дебат по проблемите на публичното управление, стратегическото развитие като инфраструктурни мрежи и урбанизирани ареали в рамките на националното и европейското икономическо пространство.

Ключови думи: развитие, управление, общини, територия, икономика, регион, стратегия, система.

Abstract: The report is dedicated to the emerging challenges facing the municipalities on the Bulgarian Black Sea coast. A general demographic situation is outlined. The purpose of the presentation is to derive the possibilities for the assessment and analysis of the achieved regional model of functioning. The exhibition presents both deficits and peculiarities of the regional development of these municipalities. An attempt has been made to derive a more comprehensive assessment of the socio-economic and territorial potential of these municipalities, in line with their investment needs and opportunities for regional business development and improvement of human capital in them. Regional development policies have been proposed to promote their regional development, as well as to initiate a debate on the issues of public administration, strategic development such as infrastructure networks and urban areas within the national and European economic space.

Key words: development, management, municipalities, territory, economy, region, strategy, system.

Съвременни управленски практики XI - БСУ, 2021
ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В ДЕСЕТИЛЕТИЕТО
НА СВЪРЗАНОСТТА И АВТОМАТИЗАЦИЯТА

Увод

Проблемите на регионалното развитие в последните години създадоха условия в България да се говори за засилени регионални диспаритети, увеличаваща се бедност и фрапиращи се регионални различия. В тази последователност интерес за пространственото развитие на националната ни територия представляват общините, който имат излаз на Черно море. Българското Черноморско крайбрежие започва от нос Каргал при държавната граница с Румъния и завършва при устието на Резовска река при границата с Турция. Дължината на крайбрежието е 354 км (200.167 километра по дъгата на земния сфероид), от които 200 км (120 мили) представляват плажна ивица, покрита с пясък. Физикогеографски, зоната обхваща крайбрежието, включително и част от шелфа и сушевата ивица, която има ширина от 10 до 40 - 50 км съответно в зоната на Балкана и на Странджа. В тази зона са структурирани 13 български общини, които имат свои особености и специфика в социално-икономическото си развитие. Така тези общини в пространствено отношение са обекта и предмет на изследване на населението и селищата. Подобен фокус върху черноморските общини от регионална гледна точка ни дава възможност да видим доколко публичното управление и бизнеса оказва съществено значение за регионалното развитие на посочените общини. Фокусът на проблемите в тези територии има многоаспектен план, но като цяло извеждането на функционалната особеност на селищната мрежа, нивото на благоустрояването, инвестициите, състоянието на местния бизнес и използването на регионалните предимства в значителна степен ще изведе тенденциите за регионалното развитие на черноморските общини. В общи линии черноморските общини имат своите особености и социално-икономически и културни функции. По Българското черноморско крайбрежие се е формирала добре обособена стопанска зона, в която са развити земеделието, промишлеността, транспортът и туризмът. Продължават усилията да се открият значителни находища на нефт и газ в българския шелф. Развити са риболовът и добивът на морска сол. Изградени са две големи пристанища и редица по-малки, които позволяват развитието на относително по-евтиния морски транспорт. Чрез тях осъществяваме значителна част от вноса и износа на страната. Климатичните особености и широките пясъчни ивици са основата на морския ни туризъм. На тази база се изградиха редица курорти с национално и международно значение. Тази интензивна стопанска дейност се е отразила неблагоприятно върху природната среда. В районите на Варна, Девня и Бургас са силно замърсени въздушните басейни и водите на някои реки и езера, активизират се свлачищните процеси. Целият този пространствен контекст на черноморските общини ни насочва към модела на социално-икономическите ефекти и темповете им на регионално развитие. Този модел означава, че елементите на пространствената синергия (личностно развитие, корпоративна структура и бизнес среда) да се осъществяват на регионално и микро ниво. Още повече, че между труд, земя и капитал е необходим качествен модел на взаимодействие, който ефективно да комбинира задвижващите сили (потребление, технологично разпространение и възможности за развитие) за постигане на крайното желано състояние (интелигентна специализация, среда за иновации и стандарт на живот) и реализиране на пространствена синергия. Как най-добре да се преодолеят неравенствата между регионите също е обект на широк дебат, който е особено актуален и за нашето черноморско крайбрежие, където през последните години се динамизираха социално-икономическите процеси. В допълнение изследванията на териториалния капитал подчертават набора от активи, които може да има дадена територия. Те също така допринасят за текущата промяна в социално-икономическото развитие и най-вече очертаващите се диспаритети в черноморските общини.

Карта № 1. Черноморските общини в България към 2020 година

Източник: <https://www.ubbsla.org/>

Селищната мрежа по българското Черноморие

От древността по Българското черноморско крайбрежие са се формирали редица селища, които в съвременни условия имат нов облик и функции. Най-големите градове по Черноморието са Варна и Бургас, които са съответно трети и четвърти по население в България. Останалите по-малки градове и населени места са градове като градовете като Поморие, Несебър, Балчик, Царево, Созопол, Свети Влас, Приморско, Каварна, Шабла, Равда, Обзор, Бяла, Черноморец, Ахелой, Ахтопол, Кранево, Китен и селата като Българево, Шкорпиловци, Лозенец, Синеморец, Дуранкулак, Крапец, Варвара, Камен бряг, Резово, Тюленово и Емона. Важно е да се спомене, че освен посочените населени места непосредствено свързани с морето има и други населени места, които са част от черноморските общини, но не са част от крайбрежието. В обозначаване на пространствения ариалитет и развитие може да изведем, че основната урбанизационна ос в направлението „юг-север” е първокласния път I-9, с европейска категоризация E-87 по крайбрежното направление: Румъния / Дуранкулак – Шабла – Каварна – Балчик – Варна – Бургас – Малко Търново / Турция. Той в голяма степен определя и разположението на селищната мрежа, която започва от крайбрежната ивица и се простира до 30 километра навътре в континенталното пространство. Можем да подчертаем, че към 2021 година все още има проблеми по отношение на пространственото развитие на черноморските общини. Това е резултата от слабо активизиране на свързаността и нивото на благоустройство на общинските села извън обсега на черноморското крайбрежие, като и очертаване на

Съвременни управленски практики XI - БСУ, 2021
ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В ДЕСЕТИЛЕТИЕТО
НА СВЪРЗАНОСТТА И АВТОМАТИЗАЦИЯТА

възможни общи инициативи между тях. Балансираната пространствено функционална структура изисква доизграждане на липсващите и обновяване на съществуващите мрежи и съоръжения на техническите инфраструктури в рамките на населените места и извън тях, насочени към тяхната по-добра свързаност и достъпност. Друг съществен проблем е изменението във възрастовия състав на населението, което е от решаващо значение за формирането на трудоспособен контингент. В резултат на ниската раждаемост, населението в под трудоспособна възраст заема най-малък дял в изследваните територии. Следващият проблем е и привличането на големи инвестиции поради наложилия се модел на развитие на малки и средни предприятия в черноморските общини, както и липсата на налагането на други отрасли извън туризма и земеделието в местните икономики. На практика от ключово значение в черноморските общини се очертава решаването на проблемите с човешкия капитал.

Демографско състояние и тенденции на Черноморските общини

Съществена оценка върху развитието на черноморските общини отражение оказва естественото и механично движение на населението. Няма да се спираме в детайли по отношение на раждаемост и смъртност, а ще разгледам общия брой на населението в периода от 2001 до 2020 година. В голяма степен основен фактор за регионалното развитие на черноморските общини е естественото възпроизводство на населението. Това е фактор за демографската жизненост на населените места и техният потенциал за развитие. Несъмнено за черноморските общини компонентите на естественото възпроизводство оказват влияние и върху възрастовата структура на населението. От равнището на раждаемостта се влияят и някои от специфичните възрастови контингенти, които са определящи за оразмеряване на обекти на образователната инфраструктура – детски заведения, училища и др. На практика обаче общата картина на черноморските общини може да се даде чрез анализ на естественият прираст на населението, което е резултативна величина от раждаемостта, смъртността и миграцията на населението.

Таблица №1 Население и естествен прираст на Черноморските общини

№	Черноморска Община	Население			Естествен прираст 2001-2020 г.
		2001	2011	2020	
1	Балчик	22354	20317	19 256	- 3098
2	Каварна	16688	15358	13 773	-2915
3	Шабла	6380	5069	4 337	-2043
4	Варна	320464	343704	341 516	+21 052
5	Аврен	8714	8574	9 819	-1105
6	Долен Чифлик	20217	19360	18 433	-1784
7	Бяла	3413	3242	3 402	-11
8	Несебър	19113	22348	29 814	+10 701
9	Поморие	27370	27658	27 791	+421
10	Бургас	209417	212902	205 329	-4088
11	Созопол	14 277	12610	13 859	-418
12	Приморско	4079	6064	6 295	+2216
13	Царево	10229	9291	8 988	-1241
Общо	13 общини	682 115	706 497	702 612	+20 497

Източник: НСИ и авторови изчисления.

На практика през 2001 година черноморските общини имат 682 115 население, а през 2020 година то нараства на 702 612 души. На практика с изключение на общините Варна, Несебър, Поморие и Приморско в другите общини се забелязва отрицателен естествен прираст. Лоша демографско прогноза е видима и за община Бургас, която губи близо 4088 души за 20 години. Можем да обобщим, че е налице тенденция на постепенно застаряване на населението на общината, особено на селското население, изразяващо се в намаляване на относителния дял на населението под трудоспособна за сметка на нарастване дела на населението над трудоспособна възраст. Средносрочната и дългосрочна проекция на тази тенденция води до бъдещото намаляване броя на населението във фертилна възраст и до ограничаване на възможностите за естественото му възпроизводство. Показателите за механичния прираст на населението показват запазване на тенденцията за увеличаване на външните миграции, както и заселване на ново население в крайбрежните населени места, но и сезонен характер на икономика и висок процент на безработица. Сериозен демографски проблем със социални измерения е този за намаляване на контингентите от деца в предучилищна и в училищна възраст. Същият засяга особено селата, в които все още функционират детски заведения и общообразователни училища. При запазване и евентуалното засилване на тази негативна демографска тенденция през следващите години в черноморските общини може да се наложи реализацията на мерки за по-нататъшно реструктуриране на училищната мрежа. Неблагоприятните процеси на обезлюдяване, застаряване, стеснена репродуктивна нагласа и нестабилна социална сигурност на населението, съпътстват развитието на голяма част от териториалните единици в страната. Особено тревожно е, че успоредната проява на тези негативни процеси ще окаже цялостен неблагоприятен ефект върху демографското развитие на голяма част от териториалните единици. В допълнение интерес представлява и структурата на населението по етнически признак. Това са данни, които нямат пълна представителност, поради факта, че са събирани от различни източници, но очакванията за населението да бъде около и тези показатели. По експертна оценка процента на населението с българско самосъзнание е от порядъка на 70,4 % , 19,6 % е приблизителния брой от турско етническо население, 5,9 % е ромското население, а близо 4,1% е друго население. Друг важен проблем в черноморските общини е системата на образованието, която не е достатъчно гъвкава и реформирана, за да отговори по-пълно на местните и регионалните нужди от професионални и технически кадри в различните сфери на икономиката. В тази насока е необходимо мрежата от специализирани професионални гимназии да бъде оптимизирана, за да се синхронизират резултатите от нейната дейност с очакванията на бизнеса. С цел повишаване на добавената стойност и конкурентоспособността на регионалното производство следва да бъде засилено развитието на приложните изследвания и иновативните технологии.

Регионално икономическо развитие на черноморските общини

На практика за всичките общини акваторията на морето и бреговата ивица предлагат много добри възможности за развитие на туристическия потенциал. Редуват се скални участъци и пясъчни плажове. Минералните извори, притежават много добри лечебни качества. Богати са горските масиви и горските паркове. Антропогенните условия и ресурси за развитието на рекреацията и туризма включват съвременната култура и културното наследство, недвижими културни ценности. Към благоприятните туристически условия и възможности следва да се посочат добрите транспортни връзки, осигурени чрез близостта на двете пристанища – Варна и Бургас, междуна-

Съвременни управленски практики XI – БСУ, 2021
ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В ДЕСЕТИЛЕТИЕТО
НА СВЪРЗАНОСТТА И АВТОМАТИЗАЦИЯТА

родното летище „Варна” и „Бургас”, транснационалните транспортни коридори. Потенциал има и за развитие на летищата при Балчик и Приморско, също така може да се работи по реновиране на пристанищата при Каварна, Кранево, Обзор, Поморие, Китен, Царево и Ахтопол. На първо място е необходимо да се създадат трайни условия за подкрепата за икономически сектори, различни от туризма, и традиционни за черноморските общини. В значителна степен развитието на земеделието изостава, както и рибовъдството и местната икономическа активност в другите отрасли извън туризма и търговията. В голяма степен е необходимо да се създадат четири регионални икономически ядра. Първото е в направлението Каварна-Балчик, второто е Варна-Бяла, третото Бургас-Несебър и четвъртото е Созопол-Приморско-Царево с цел да се създаде на регионално ниво устойчиви общински икономики. Това ще намали натиска върху ресурсите, произхождащ от туристическия сектор, като същевременно ще даде възможност за допълнително генериране на доходи от тях по подходящ за съхранението им начин. При неблагоприятно развитие на туризма в национален и международен план местните икономики ще има възможност да пренасочи ресурсите към другите сектори, което ще позволи по-безболезнено преодоляване на възможни кризисни ситуации. Като възможности за разнообразяване се разглежда развитието на селското стопанство по посока екологично земеделие и селски туризъм, създаването на работни места, свързани с управлението на околната среда и развитие на екологичен туризъм, както и развитието на производства, свързани с преработка на екологичната селско стопанска продукция и други „чисти” производства. Това ще окаже положително влияние и върху бизнеса в страната и респективно в развитието на черноморските общини. Основен проблем пред тях си остава и регионалната свързаност и влошаване на нивото на благоустройство. Още повече, че в тази група от общини съществена е ролята на малките предприятия. Те имат основно значение в икономиката на черноморските общини, което се обосновава от факта, че близо 85 % от регистрираните предприятия са с по-малко от 10 заети лица. Това показва, че е време тези общини да търсят стратегически инвеститори, които да създадат по-мощни производства и разкрият потенциала на населението в тези общини. Разбира се стремежът към редуциране на различията между общините е част от регионалната политика на България. Макар, че изравняване на икономическото развитие е малко непостижим резултат в обозримо бъдеще. Различията ще се запазят. Но това не е фатално, ако се съпровождат с общо повишено икономическо развитие във всяка една община и се привличат поне инвеститори от среден клас. Същевременно местните икономика трябва да работят за създаването на клъстери между общините и вътре в тях за налагане на най-изявените и характерни за подрегионите в българското Черноморие. Приобщаването на малките общини в рамките на една обща регионална икономика и изграждането на клъстери е гаранция за разширяване на агломерационните процеси и привличане на нови инвеститори. На практика ограничението на инвестициите в черноморските общини води до ограничаване на възможностите за постигане на икономически растеж и създава бариери пред развитието на иновационния потенциал на предприятията и постигането на интензивен растеж. Това води до влошаване на регионалното икономическо състояние на по-малките общини, които губят младото си население и предприемчивите части от обществото. От друга страна, експлоатацията на морално остаряло и амортизирано оборудване сериозно влошава ефикасността и ефективността на производството спрямо влаганите производствени ресурси – суровини, материали, горива, енергия и труд за единица продукция и се отразява негативно върху конкурентоспособността на предприятията. Това води до закриване на реди-

ца производства с традиция в повечето черноморски общини. В резултата на което се констатира в черноморските общини недостатъчна предприемаческа активност и секторна структура на икономиката, която значително се различава от тази в страните от ЕС. Традиционно, банките рядко предоставят ресурс в черноморските общини за стартиращи предприятия. Така необходимостта от продължаване на финансовите инструменти в черноморските общини е належаща, на база и опита по инициативата JEREMIE. По анализ на експертна оценка близо 6% от малките и средни предприятия (между 1 200 и 1 500 на брой) имат годишен ръст на оборота над 20% и постоянно търсят възможности за финансиране на разширяването на дейността си. Те създават между 35% и 40% от добавената стойност, генерирана от малките и средни предприятия в черноморските общини. Очевидна е нуждата от специално моделирани финансови инструменти за подпомагане на регионалния бизнес.

Развитие на транспортната инфраструктура на черноморските общини

В значителна степен насърчаване на регионалното развитие на черноморските общини зависи от изграждане и обновяване на инфраструктурата. Трябва да се има предвид, че тенденциите на застояване и урбанизиране на черноморското крайбрежие поражда необходимостта от нов стратегически поглед върху развитието на регионалната инфраструктура. Несъмнено важна е ВиК инфраструктурата, електропреносната система, газоснабдяване, но от фундаментално значение на този етап създаване на условия за ефективна транспортна достъпност в черноморските общини. В допълнение черноморското крайбрежие на север граничи с Румъния, а на юг с Турция, което обуславя и формирането на транспортна ос в направлението север-юг със съответните разклонения при Балчик към Добрич, при Варна към Шумен, при Бургас към Стара Загора и при Приморско към Ямбол. В тази посока важно значение има път I-9 граница Румъния- Дуранкулак-Шабла-Каварна-Балчик-Варна, с Европейска категоризация E-87, който в перспектива трябва да се изгради като автомагистрала „Добруджа“. По този начин по естествен път, ще се доизгради коридор № 8 в направлението Варна-Констанца. Целта на този път е да преминава периферно, обслужвайки общините по Черноморското крайбрежие като ги свързва бързо с регионалните центрове Варна и Добрич. На този етап може да се констатира, че в направлението Варна-Дуранкулак е доста ограничено развитието на регионалната и общинска пътни мрежи, което затруднява комуникациите между малките и средни градове и селата извън обхвата на първокласните пътища. Развитие на агломерационни процеси се проявява в обхвата на община Варна и в съседните общини Аксаково, Белослав и Девня. Основните оси на урбанизация се развиват по направлението изток-запад в резултат на индустриалното развитие и по направлението север-юг по морския бряг в резултат на туристическото развитие. През последните години на преден план излиза и необходимостта от изграждането на Автомагистрала „Черно море“, която ще осигури надеждна и бърза връзка не само между Бургас и Варна, но и ще създаде потенциал за регионалното развитие на населените места между двата области центъра. На юг от Варна интерес може да предизвика изграждането агломерация между Бяла и Обзор по отношение на структурнофункционалните системи от сферите на труда и отдиha. Град Бяла е общински център, докато Обзор е периферен град, но след проведенния референдум има всичките основания да стане самостоятелен общински център. Важен момент е и модернизацията на настоящият път в направлението гр. Обзор- к.к. Слънчев бряг, който трябва да бъде модернизирани и подобрен като параметри и габарити. От друга страна може да се работи и върху реновирането и по-

Съвременни управленски практики XI - БСУ, 2021
ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В ДЕСЕТИЛЕТИЕТО
НА СВЪРЗАНОСТТА И АВТОМАТИЗАЦИЯТА

добряване на пропускливостта на „Дюлинския проход“. Макар, че с изграждането на АМ „Черно море“, ще се решат редица трудности и проблеми свързани с транспортната достъпност между Варна и Бургас. В тази посока в общините Несебър и Поморие държавата успя да изгради обходни първокласни пътища, които облекчават трафика и дават възможност за регионалното развитие на тези две общини. От Друга страна подходите към град Бургас също са предизвикателство за транспортната инфраструктура. Най-вече от евентуалната бъдеща роля на град Бургас като естествен геоикономически център в южната част на Черноморието. На юг от Бургас трябва да се работи по подобряване на транспортната достъпност по две направление, първото е продължаване на скоростния път в направление Бургас-Созопол към Приморско-Китен-Царево-Ахтопол, а второто е Меден Рудник-Маринка-Малко Търново, където все по-голяма необходимост има от изграждането на скоростен път и дори автомагистрала „Странджа“, която да има нужната пропускливост. Чрез подобряване на транспортната достъпност, ще се създадат условия за привличане на инвестиции в общините на българското Черноморие. Те разбира се трябва да функция на туристически потенциал на крайбрежието, но и като зона за активна икономическа дейност в зоната на гравитация на двата големи града Варна и Бургас.

Тенденции в развитие на черноморските общини

През последните 20 години черноморските общини изведоха на преден план туристическия си потенциал. Разбира се това не е достатъчно да постигнат устойчива рамка на социално-икономическото си развитие. Освен развитие на комплексен туристически продукт общините трябва да работят за създаване на собствен регионален икономически профил, който да насърчава регионалното развитие и да привлича младо население в тях. Важно значение може да има и активизиране на трансграничното сътрудничество с Румъния и Турция, чрез развитие на морския транспорт в рамките на Черноморието. В допълнение благоприятното географско положение може да спомогне в черноморските общини да се даде тласък на Развитие на биологично земеделие по европейски стандарти, което ще стимулира развитието на хранителната промишленост. Това ще позволи допълнително да се развие необходимостта от регионална свързаност и насърчаване на процесите на производство-складиране, борсова търговия и износ. Все още за повечето общини има изоставане в процесите на конвергенция и най-вече с необходимостта от повишаване атрактивността на областта чрез инвестиции в областта на високите технологии. Повишаване конкурентоспособността на малките и средни предприятия може да стане чрез насърчаване на местни производства, които да са свързани с отделните общини и техните природни специфики и особености. Развитието на малки технологични производства в малки и средни предприятия от 20 до 50 души със сигурност ще насърчи местната икономическа активност. Важен стимул за местното развитие в по-малките общини е въвеждане на схема за субсидиране на органично земеделие, насърчаване засаждането на трайни насаждения (лозя, овощни дървета, етерични култури). Също в тази посока е необходимо реализация на проекти за оползотворяване на отпадната биомаса от селското и от горското стопанство в Черноморските общини за енергийни нужди и производство на органични торове. Също така приоритетно изграждане на канализация в крайбрежните вилни зони на общините е важна задача за регионалното развитие на черноморските общини. Не на последно място и въвеждане на регионална марка „Черно море“ за органични храни и напитки, произведени в Черноморски общини, или за улов от устойчив риболов и аквакултури. Можем да обобщим, че промените, извърш-

вани в териториалните устройствени планове са в посока увеличаване на териториите на населените места за сметка основно на земеделските територии. Прекомерното урбанизиране, обаче, може да има силен негативен ефект върху привлекателността на общината като място за туризъм. Застрояването през последните няколко години на курортните комплекси и малките градски центрове по крайбрежието се отчита като грешка, поради унищожаване на природните ресурси. С тава нараства вероятността за отдърпване на туристите и намаляване на рентабилността на направените инвестиции.

Заключение

Несъмнено черноморските общини са съществена част от националното ни пространство. В условията на европейска интеграция и засилване на полицентризма и партньорството между селските и градски райони, промотиране на клъстери от конкурентоспособни и иновативни дейности, би трябвало да доведе до положителни резултати. В общоевропейското пространство се отбелязват положителни тенденции най-вече свързани с укрепване на трансевропейските мрежи, популяризиране на транс-европейското управление на риска, засилване на транс-европейските екологични структури и опазване на културните ресурси. За съжаление голямата миграционна вълна в направлението „юг-север“, появата на пандемията от коронавирус, както и влошената демографска структура на Европа се отразяват и върху българското пространствено развитие. В по-конкретен план през последните години в нашата страна се засилиха регионалните дисбаланси и геоикономическите разломи между отделните локални пространства. Съществуващите проблеми и противоречия в отделните територии като черноморските общини, които са обект на регионалното развитие видимо се засилиха. През последните години решението на местните проблеми все по-често е в ръцете на бизнеса, публичния сектор и местното население. На практика обаче се забелязва липса на координация, влошена административна среда и намален темп на бизнес развитие в повечето черноморски общини. Това налага фокуса отново да се съсредоточи върху регионалното развитие. За съжаление в този преломен етап на развитие, в който постепенно се преодолява описателността и се засилва приложния характер регионалното развитие няма онези финансови и организационни възможности да наложи необратима модернизация на черноморските общини. Така и в настоящето изложение регионалното развитие на черноморските общини е важен ребус за българското управление и резултата от натрупаният управленски потенциал. През последните години българското Черноморие вместо да се развива изпадна в застой. На тази основа е необходимо е допълнително фокусиране на стратегическата рамка по отношение смекчаване на вътрешно областните различия и периферността на черноморските общини. Съществена задача за всички общини е ребрандиране на националната реклама за морския туризъм: „Черно море – природа и наследство“. Необходимо е стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество. Необходимо е да се преодолее нарушеното природното равновесие, свързано с изчерпване на природния туристически потенциал, неразумно инвестиционно поведение и превръщане на крайбрежието в непрекъсната урбанизирана ивица, която ще доведе до отлив на туристи. В черноморските общини трябва да работят за ново по-ефективно зонироване на Черноморското крайбрежие, отразено в регистри и карти, нови режими на ползване в отделните зони. Предприемане на мерки за изграждане на йерархия на стратегическите цели и документи за Черноморското край-

Съвременни управленски практики XI - БСУ, 2021
ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В ДЕСЕТИЛЕТИЕТО
НА СВЪРЗАНОСТТА И АВТОМАТИЗАЦИЯТА

брежие. Създаване на нов и с европейско значение парк „Черноморско крайбрежие“. В резултат на което да се въведе научно обоснована и стриктно спазвана плътност на застрояване в крайбрежната зона. Насърчаването на ниското застрояване (до 10 м.) при строеж на нови жилища или туристически обекти в крайбрежната зона. Не на последно място изготвяне на комплексна експертиза при разрешение за смяна предназначението на ползване на земеделски земи или гори. Несъмнено черноморските общини имат своето настояще, но и трябва да имат своето бъдеще. Развитието на туризма изисква съответното развитие и на материалната база, основно средства за подслон и заведения за хранене и развлечения. Запазването на природните ресурси може да се окаже силно конкурентно предимство, предвид екстензивното им използване в други части на черноморското крайбрежие. Интензивното развитие на територията и природните ресурси изисква значителни усилия от страна на цялата местна общност за постигане на разумен баланс на интересите на всички заинтересовани страни. Силното доминиране на туризма, обаче, създава съществени рискове за икономиката на черноморските общини. Тенденциите показват, че в кратко и средносрочен план не може да се очаква развитие на пълноценен целогодишен туризъм. Това означава, че ефекта от развитието на туризма ще продължи да е със силно изразен сезонен характер, което ще се отрази и на съпътстващите дейности и услуги, на заетостта и доходите на населението. Така, че регионалното развитие на черноморските общини минава през промяна в техните приоритети и търсене на интегрирано управление на общините, съчетаващи публични интереси и развитието на местния бизнес в природно съобразна среда.

Използвана литература:

1. Андонова, К. (2012), Интегрирано регионално развитие. Теоретични и приложни аспекти, ВСУ „Черноризец Храбър“, УИ, Варна.
2. Докова, С, К. Петров, Геоикономика и регионално развитие, 2008.
3. Добрев, Добрин, Регионална политика на България в контекста на фактическо членство в Европейския съюз, Варна: Унив. изд. Наука и икономика, 2008 г.
4. Димов, Н., Кр. Стоянова, 2015, Регионалност, неравенства и райониране на националното пространство: стълбовеза справедлива и ефективна политика, Акад. изд. „Ценов“, гр. Свищов;
5. Димов, Нено(2012) Райониране, социално-икономически райони и регионално развитие на България, Експрес, Габрово,
6. Доклад за резултатите от междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2014-2020 г. на Североизточен район от ниво 2
7. Колев, Б., Националното географско пространство на Република България, Изд. Херон Прес, 2008.
8. Областна стратегия за развитие на област Добрич за периода 2014 - 2020 г.
9. Областна стратегия за развитие на област Варна за периода 2014 - 2020 г.
10. Областна стратегия за развитие на област Бургас за периода 2014 - 2020 г.
11. Стойчев, К. Регионализирането на България: социално-икономическо развитие и геополитическа идентификация, сп. Публични политики, бр. 3, 201
12. Регионален план за развитие на Североизточен район за периода 2014 г. - 2020 г.
13. Регионален план за развитие на Югоизточен район за планиране 2014 - 2020 г.
14. Тонкова, Ст. (2002), Локализационен избор (Теоретични модели и подходи за реализация, Абагар, В. Търново